

Ferslach gearkomste Wurkgroep Maritime Skiednis yn it stedsearmhus / Hendrick Nannes en Catrijn Epesstichting yn Boalsert 7 oktober 2017.

Húshâldlik diel

– Houtvaart / LF 2018

Foar it projekt 'houtvaart' leit no it plan om mei hout út Letlân nei Dokkum en dan fierder mei in float fan histoaryske syl en frachtskippen nei Ljouwert, Grou en ta beslút troch Snits nei Drylts te faren. Dokkum is hiel entûsjast om't de stêd mei in eardere útfiering fan Fryslân feart soad positive publisiteit hat witten te winnen. Rienk Wegener Sleeswijk merkt op dat hjirmei sels soms letterlik op eardere plannen wurd trochborduerd. It is no ôfwachtsje of ferskillende fûnsen subsydzje foar dit moaie projekt ferstrekke wolle.

– Paul Borghaerts docht nijsgjirrich dendrologysk ûndersyk nei de komôf fan it hout yn Fryske gebouwen. Dêrút blykt dat Fryslân in wichtige spil hat yn it Europeeske houtnetwurk. Kombinearre mei de ynformaasje út de Sonttolregisters kin dit hiele nijsgjirrige ynformaasje opleverje.

– Us wurkgroep organisearret op 26 maaie in symposium yn Harns oer de skiednis fan it Seefeartunderwiis yn Fryslân en dêrbûten. Set dizze datum dus yn jo agenda.

– It bestjoer fan de wurkgroep stelt foar de lêzingen safolle mooglik iepenbier te hâlden en dêr in breder publyk foar út te nûgje. De gearkomste stimt hjirmei yn.

Ynhâldlik diel

Bauke Jansen fertelt earst oer de skiednis fan it earmhus yn Boalsert. It earmhus is ûntstean út de erfenis fan Hendrick Nannes en Catrijn Epes. Sy libben yn Boalsert om 1500. Hendrick Epes wie keapman en lid fan de froedskip. Hy wie troud mei in frou út in begoede famylje (de Hottinga's út Nijlan). Catrijn ferstoar yn 1513 en Hendrick gie fuort yn 1515 nei Amsterdam. Warskynlik hie dat te meitsjen mei de ûnrêstige situaasje yn de stêd Boalsert op dat momint. De stêd waard yn dit jier ernstich troffen troch plundering en branstichting fan de Swarte Hoop. Yn 1524 ferstoar Hendrick Nannes yn Amsterdam mar kaam syn belofte nei. Syn hûs yn Boalsert waard ynrochte as earmhuis. Ek liet hy in grut diel fan syn besittingen oan it earmhuis nei. Of Hendrick Epes aktyf wie as heaskipper is ûnbekend. Wol is dúdlik dat hy soad hannel die mei Amsterdam en it is net unoannimlik dat hy dêr Fryske keapwaer as suvel of hea oanbracht. Oant 1980 hie it earmhuis yn Boalsert tsien boerepleatsen en 250 hectare grûn. Yn dat jier binne de boerepleatsen ferkocht om't de modernisearing soad ynvestearringen fregen. It lân wurdt troch de stifting ferpacht.

Bauke Jansen syn belangstelling foar heaskippers is ûntstean troch de famyljeskiednis. Oant 1835 hat syn famylje bestean fan de heahannel. Sa bestiene der om 1800 trije broers dy gearwurken. Ien makke it hea yn Fryslân, in oar brocht it fan Fryslân nei Amsterdam en de tredde wenne yn Amsterdam en ferkocht it dêr. De beide Fryske broers neamden harren Jansen, de Amsterdamske broer de Vries. Oer heahannel en heaskippers is ferrassend genôch in lyts bytsje bekend. Yn ferskillende literatuer oer de ekonomy fan Fryslân wurdt it net neamd. Nicolaas Ypey (heechlearaar 'wiskunde en vestingsbouwkunde' oan de Frjentsjer akademy yn 1781) besteedde wol oandacht oan dit ûnderwerp. Hy nimt 1720 de bloeitiid fan de heahannel en nimt Makkum en Schraard as stapelplakken. Ek nimt hy in oansjenlik keapman dy't yn 1756 mei 700 skipsladingen hea binnen in jier omtrint 125.000 gûne fertsjinne troch de eksport nei Vegesack oan de Weser, foar de karfoarst fan Hannover. Dizze soe letter de Britske troan ynnimme. Fan hea is bekend dat it brangefaarlik is. Der binne in soad berjochten oer heabroei by boerepleatsen bekend, mar ek wilens it transport gie it geregeld mis. Sa binne der berjochten oer skipsbrannen op heaskippen. Fanwege de brangefaarlikheid wiene de fersammelpunten fan hea ek nea yn de binnensted. Hea tsjinne as

hynstefoer. Yn in stêd as Amsterdam waarden soad hynders brûkt foar transport en wie dus ek soad hea nedich. Dit kaam benammen út Fryslân, mar ek út oare gebieten (Kamper eilân, Maasdeltagebiet). Mei de ferkeap fan hea waard goed fertsjinne. In soad boeren ferkochten te folle hea en kamen yn de winter yn de problemen om't sy te min foar harsels bewarre hiene. Dêrom ferbea de provinsje geregeld de ferkeap fan hea bûten de provinsje. Yn de kwotisaasje fan Fryslân út 1749 komme 26 heaskippers foar: acht yn Heech, fjouwer yn Schraard, fjouwer yn Makkum, trije yn Parrega en sân yn Boalsert. Dus allegear yn de Súdwesthoeke fan Fryslân. It lân wie dêr hiel gaadlik foar it ferbouwen fan hea en minder gaadlik foar bou. It skipstipe dat brûkt waard foar it transport fan hea falt ûnder de binnenfeartskippen. It gie om in smel skip, op syn heechst 15 foet wiid. It skip falt ûnder de tsjalken en is meastal in ienmaster mei in strykbere mêst dy op it dek stie. It skip wie gaffeltuge. Fanwege de deklast wie de giek mar in spriet, sadat by oerstag gean it grutsyl der maklik oerhinne lutsen wurde koe. Dat heaskipper in oansjenlik berop wie blykt ek út de grefsark fan de heaskipper Seerp Piters yn de Martinikerk yn Boalsert. It folgjende gedichtsje stiet op syn grêf út 1752:

Hooi varen was mijn plezier

Nu ik dood ben lig ik hier

Laat varen die 't lust

Ik lig hier in eeuwige rust.

Hea farre wie in lukratiefe hannelsaktiviteit en joech dêrom wille. Mar der wiene ek jierren dat der net feart wurde mocht e fan de Steaten. De klam yn it rymke leit dan op wie, en dan klinkt it as in stil protest.

Dizze nijsgjirriche en gesellige gearkomste waard ofsluten mei in lunsj yn de utdielingskeamer